

Povești româno-americane despre viață și moarte. Din Irvine, California

Într-o reclamă dintr-un ziar american, un "ghost writer" (scriitorul-fantomă, sau omul care lucrează din varii motive, "la negru", pentru un scriitor faimos) afirma, sincer, că "nu vă pot promite Luna de pe cer dar, cu siguranță, pot să vă învăț cum să scrieți bine o povestire". Presupun că a dat faliment. Toți scriitorii (fie americani, fie români) vor, cât mai repede, să pună mâna pe Luna de pe cer. Chestiunile minore ținând de "creative writing" le vor rezolva ulterior. (De obicei, asta se întâmplă după ce vor ajunge celebri...) Pentru a vă spune poveștile de mai jos, eu n-am apelat la "ghost writer"-ul descris mai sus, ci la un doctor american care lucrează, zi de zi, pe creierul uman. Mai ales, e bănuiala mea, pe emisfera unde se află centrul vital comunicării...

Două scheme de tratament. De la Câmpeni, Țara Moșilor, și de la Irvine, California

Astă vară am fost la Câmpeni. Voiam să ajung, în sfârșit, pe locurile de baștină ale moșilor, de unde mama mare, împreună cu ai ei, au venit în Valea Jiului la începutul secolului trecut. Au dat traiul greu de pe colinele semețe ce alternau cu văile străbătute de ape repezi pe pe un trai și mai greu, dar mai stabil financiar, câștigat în fundul pământului. Acolo, la Câmpeni, ne-am întâlnit cu neamurile rămase acasă și cu altele, venite tocmai de peste Ocean, în căutarea rădăcinilor românești. Era vară, era soare, era minunat. La un moment dat, "beat de soare și pârlit îngrozitor", simt că mă ia cu amețeală. Dana Bota, doctor în medicină, profesor și medic la University of California din Irvine, mă conduce la prima farmacie, îmi ia tensiunea (era cam mare) și îi cere farmicistei medicamentul românesc cel mai ieftin pe care îl are în magazie. Farmacistele din Câmpeni s-au grăbit să ne ofere, imediat, medicamentele cele mai scumpe pe care le lăudau de zor, ce aveau efectul cel mai rapid și eficiența maximă. Cum atunci când e vorba de sănătate, omul e în stare să-și dea și cămașa de pe el, i-am zis Danei că-l vreau pe cel mai scump care e, nu-i așa?, și cel mai eficient. "Nu, eu ți-l recomand pe cel românesc care e și cel ieftin și cel mai eficient dintre toate", a insistat medicul american. "Toate sunt medicamente generice care au aceeași substanță de bază. Variaza puțin, și în mod neesențial, doar celelalte componente ale produsului. În America, pornim, întotdeauna, cu medicamentul cel mai ieftin și prescriem doza cea mai mică. Pe parcurs vedem cum evoluează boala, mărim doza sau schimbăm medicamentul", mi-a explicat nepoata mea. Ajuns acasă, m-am prezentat la unul din pușinii cardiologi din Vale care m-a consultat și mi-a prescris o listă lungă de medicamente, bazată pe "o schemă de tratament" personală, ce se ridica, după compensare, la vreo 50 de lei noi. Dl. doctor mi-a indicat și farmacia de la care să le iau și să-i zic, neaparat, farmacistei că sunt trimisul lui special. La Câmpeni, medicul american m-a tratat cu doar câțiva lei. Anul acesta am ajuns în California și am continuat discuția de acasă. I-am arătat analizele și m-a întrebat direct: "Aspirină ți-a prescris?" "Nu, că era prea ieftină..." i-am răspuns. "Păcat. E foarte bună în prevenirea accidentelor cerebrale". Dr. Bota știe ce spune. Ea lucrează, într-un domeniu de vârf, într-un spital unde se tratează tumorile cerebrale.

De ce nu deschide, de zeci de ani, românul fereastra?

Cu câțiva ani în urmă, Dana Bota a fost invitată la Cluj să le vorbească rezidenților români care sunt pașii de urmat ca să poți trata sau prelungi, cât mai mult posibil, viața unui om aflat într-o situație-limită. Tinerii medici români au ascultat-o cu atenție și i-au pus o singură întrebare: "Doctor Bota, de cât timp n-ați mai fost în România?" Atunci medicul american și-a dat seama că e vorba de două lumi diferite, de două sisteme medicale diferite care, acum, nu mai au nimic în comun și care nu mai pot comunica pe aceeași

lungime de undă. (De fapt, invitația aceea a fost singulară. De obicei, universitarul român le știe pe toate - mai ales că oamenii lucrează în familie - și nu prea e interesat să-i spună cineva că se mai poate și altfel. Adică să deschizi fereastra ca să mai intre și ceva aer proaspăt. La noi, chestiunea e veche de când lumea. Într-un almanah interbelic destinat țaranului român, Carol al II-lea îi cerea acestuia același lucru simplu și de bun simț: "Deschide, deschide, fereastra...") Ca să înțeleg sensul exact al întâmplării, Dana Bota mi-a precizat că "în America, medicina e, în 90% dintre cazuri, precum croitoria". "Chiar așa?", m-am mirat eu. "Da, chiar așa. Procedurile sunt foarte standardizate, măsori și analizezi de șapte ori, până te hotărăști să tai odată. Sora șefă (care a urmat un colegiu de "nurse" și are trei ani de master) mă poate înlocui cu succes în multe din aceste proceduri-standard, iar experiența mea clinică și de laborator, plus știința mea de carte pot fi decisive doar în situații-limită ce țin de viață și de moarte". Americanii au știut să-și atragă toate mințile luminate ale lumii să lucreze pentru ei. Asta am observat și eu când am văzut că, alături de cabinetul pe care scrie Dr. Dana Bota, MD, Ph.D, sunt cabinetele unui doctor evreu, Angela Fleishman, a d-lui dr. Kim din Coreea de Sud și a unui doctor rus, Oleg Demetrenko. Toți sunt, acum, în slujba Americii.

Trei povești cu un medic român și trei filantropi americani:

Prima poveste: 5.000.000 dolari donații și un RMN mai ieftin cu 300\$

Ceea ce desparte, în foarte multe privințe, sistemul medical american de cel românesc e, înainte de toate, filantropia. "Am o pacientă care a donat cinci milioane de dolari pentru cercetare și singura favoare pe care mi-a cerut-o a fost ca atunci când o programez la vizita periodică e să o consult prima, ca să nu stea să aștepte la rând. Să nu crezi că americanii nu știu care e valoarea banilor. Într-o zi, dna Susanne Stern, generoasa noastră donatoare, mi-a zis că ar vrea să facă RMN-ul la o clinică privată și nu la noi. La noi costă 500 de dolari, la clinica pe care a descoperit-o pe net prețul era doar 200 \$. Mă supăr dacă va face RMN-ul acolo?" Părinții americani lasă copiilor, la Bancă, o sumă de care nu se pot atinge (impunând clauze restrictive foarte exacte) dar pot să folosească dobânda. Așa se asigură că, generații după generații, vor beneficia de banii lor și nu-i vor face praf în cheltuieli nesăbuite. Donațiile le fac în ideea ca numele lor să nu moară odată cu ei. Un spital, o sală de conferințe sau o cărămidă le vor purta numele și după moartea lor fizică. (Am văzut în multe locuri, unde sunt instituții de cultură, încăstrate în trotuar, cărămizi în care au fost "arse" nume de bărbați, de femei, de familii sau de companii. Ei nu au avut bani să ridice un teatru dar au contribuit la montarea unor spectacole sau au donat sume de bani pentru dezvoltarea instituției...) Susanne și Ralph Stern au trei copii mari, la casele lor, trei nurori și 11 nepoți. Pentru că de Memorial Day, toată America a avut o zi liberă, cei doi și-au luat nepoții și au plecat la ranch ca să-și obișnuiască urmașii cu viața la țară, cu muncile câmpului și cu creșterea animalelor. Dr. Bota o tratează pe d-na Susanne Stern de câțiva ani buni, iar femeia se bucură de fiecare zi în plus pe care i-o dă Dumnezeu și îngrijirea (americană) de la clinică. Soții Stern călătoresc, an de an, în străinătate și țin permanent legătura cu dr. Bota, medicul lor de suflet. "Dana, anul ăsta vrem să mergem în Israel și ce ne facem dacă Susanei i se face rău și medicii de acolo nu știu englezește ca să vorbească cu tine?", a întrebat grijuliu domn Ralph Stern. "Nici o problemă, Ralph, o să găsiți, cu siguranță, în Israel un doctor care să vorbească cu mine românește!", i-a replicat Dana.

A doua poveste: Daruri, din marmură de Carrara, despre o viață frumoasă. Până la un punct...

În fața inevitabilului oamenii se comportă diferit. O sculptoriță americană, Nancy Doran, a refuzat, la un moment dat, să mai lupte cu cancerul și a vrut să moară. A împodobit o alee din campusul universității cu statui donate de ea. A vrut să se bucure de viață dar atât timp cât zilele i-au fost frumoase și a refuzat să mai urmeze orice fel de tratament. A studiat la The California Institute of the Arts și la Loyola Marymount University. În anii '60 a plecat în Italia pentru a-și transpune în minunata marmură de Carrara viziunea artistică despre lume și viață. Soțul său a urmat-o peste tot și a scris despre experiența lor italiană cartea "The Reluctant Tuscan" (sau "Toscan fără voie") cu un subtitlu măgulitor pentru peninsulari: "Cum mi-am descoperit sufletul meu italian". Statuile ei povestesc despre lupta omului diafan, precum marmura de Carrara, cu destinul nemilos care-l silește să i se supună.

A treia poveste: Un spital (universitar) pentru sufletul meu!

Un alt domn extrem de generos a fost filantropul M. A. Douglas. Când boala i-a ajuns în fază terminală și-a chemat administratorul financiar și l-a întrebat ce poate să facă cu banii săi, că nu mai are mult de trait. "Uite, se construiește un nou spital în campus ca să se continue lupta cu cancerul. Nu vrei să i se dea noului spital numele tău?" Ar trebui să precizez că în America cel care finanțează un spital nu ridică doar construcția ci lasă și un fond substanțial care, prin dobândă (de obicei, aceasta e între 6 și 10%), asigură și funcționarea lui în timp. Dl. Douglas a chemat notarul, și-a schimbat testamentul, a lăsat o sumă mai mică urmașilor săi și a donat 20 milioane de dolari pentru construirea și funcționarea spitalului său. Nu a mai apucat să-l vadă terminat, dar azi oricine poate admira impunătoarea clădire ce adăpostește University of California Irvine Health Douglas Hospital. Tânărul Douglas a fost un self made man. A plecat de-acasă la 14 ani din cauza sărăciei și a reușit, în viața lui, să construiască 10.000 de apartamente în Orange county. Iar când a ajuns foarte bogat a știut ce să facă cu banii.

Epilog. Există, întotdeauna, un tunel în care poți vedea o lumină (americană)

Dar în America nu numai bogații au parte de îngrijiri medicale. Etica medicală americană pretinde ca orice cetățean, imigrant sau nativ, alb, galben sau negru, american sau de orice altă naționalitate este tratat similar în cazurile de urgență. Când te afli între viață și moarte în America, poți spune că te afli pe mâini bune. Așa a ajuns, la Irvine, o femeie din Mexic care tocmai trecuse granița pentru a fi îngrijită în sistemul medical american. Avea o tumoră la creier, a fost operată și nu mai avea mult de trăit. I s-a indicat un tratament și era de preferat să-l facă în State. Au venit însă rudele, au jelit-o și au vrut s-o ducă, neaparat, acasă ca să-și poată lua un ultim rămas bun de la toată lumea din sat. "Dacă o duceți acasă și i se face rău, cum o veți mai putea aduce înapoi? Sunteți imigranți ilegali și nu o să mai puteți intra în State..." și-a exprimat îngrijorarea dr. Bota. "No problem, dr. Bota, nu vă faci griji pentru noi. De aceea am săpat tunele pe sub frontieră ca să le folosim în caz de urgență!", au asigurat-o rudele Carmencitei.

De obicei, universitarul român le știe pe toate - mai ales că oamenii lucrează în familie - și nu prea e interesat să-i spună cineva că se mai poate și altfel. Adică să deschizi fereastra ca să mai intre și ceva aer proaspăt. La noi, chestiunea e veche de când lumea. Într-un almanah interbelic destinat țaranului român, Carol al II-lea îi cerea acestuia același lucru simplu și de bun simț: "Deschide, deschide, fereastra...")